

İş Modelindeki Değer Önerileri Mukayesesi Yoluyla Katılım Bankalarının Mevcut Durumunun Analizi

*Analysis of Participation Banks Through Business Model Value
Propositions*

Zeyneb Hafsa ORHAN

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi
İstanbul, Türkiye

orcid.org/0000-0002-7515-910X
hafsa.orhan@izu.edu.tr

Evren Yaşar

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
İşletme Yönetimi Doktora Öğrencisi
İstanbul, Türkiye

orcid.org/0000-0002-1019-7148
evrenyasar1979@hotmail.com

Hasan Hüseyin Deniz

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
İşletme Yönetimi Doktora Öğrencisi
İstanbul, Türkiye

orcid.org/0000-0002-8031-256X
hhdeniz@gmail.com

Özet

Bu makalenin amacı, Türkiye’deki katılım bankalarının, konvansiyonel bankalar ile iş modelindeki değer önerileri kalemleri açısından mukayese edilmesidir. Söz konusu mukayesenin neticesinde, katılım bankalarının başarılı ve başarısız oldukları noktalar tespit edilmekte, ardından bunların olası sebepleri ortaya konulup bunlara dair çözüm önerileri sunulmaktadır. Bahsi geçen amacı gerçekleştirirken, literatürdeki genel temayülün aksine, finansal oran analizi yerine, iş modeli kanvasında yer alan değer önerileri kısmına dâhil edilebilecek kalemlerin miktar ve oran analizi yapılmaktadır. Türkiye’deki tüm katılım bankalarını ve konvansiyonel bankaları içeren çalışma, BDDK’dan edinilen Temmuz 2017 verilerine dayanmaktadır. Bu bağlamda makalenin öne çıkan bulguları şunlardır; aktif toplamı ve krediler açısından büyüklüğü %5 civarı olan katılım bankalarının; işletme, nakdi KOBİ, konut ve özellikle taşıt kredilerindeki payı %5’in üzerindedir. Katılım bankalarını bu iki ana kalemde aşağıya çeken unsur, ihtiyaç kredileridir. Kredilerden daha iyi bir durumda olmak üzere mevduatların/fonların %5,9’unu toplayan katılım bankaları, mudi sayılarına göre de yaklaşık olarak %5 paya sahiptir. Katılım bankaları, TL ve döviz tevdiat hesabı açısından mevduat payına yakın oranlara sahip iken kıymetli maden hesabında %20 civarı bir paya sahiptir. Bu durum da ürün çeşitliliğinin, katılım bankalarını öne taşımak hususunda ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Katılım bankacılığı, konvansiyonel bankacılık, Türkiye, iş modeli, değer önerileri, mukayeseli analiz.

Abstract

The aim of this work is to compare participation and conventional banks in terms of value propositions taking place in business model canvas. By this way, we identify successful and unsuccessful points of participation banks. Then, we present possible reasons behind these points. Astly, we offer solution proposals. While conducting this research, in contrast to general tendency in current literature, we make quantity and ratio analysis of the items taking place under value propositions of business model canvas instead of running financial ratio analysis by statistical methods. The work includes all participation and conventional banks as of July 2017. The necessary data is gathered from Banking Regulation and Supervision Agency of Turkey. In result of our analysis, the main findings are as follows; the share of participation banks is around %5 in terms of credits and assets whereas the ratio is higher regarding business, cash SME, housing and especially vehicle credits. The item which brings participation banks down is consumer credit/loan. In terms of deposits, they are slightly better than their position for credits with around %6 share. Regarding amount of depositors, the share is again around %5. Deposits in TL and foreign exchange, the share is closer to general deposit share, however, participation banks are having almost %20 share in precious metal accounts. The results show that product range is very important for them to have better position in the market.

Keywords: Participation banking, conventional banking, Turkey, business model, value propositions, comparative analysis.

GİRİŞ

Dünyada İslami bankalar, Türkiye’de katılım bankaları olarak bilinen yapılar, özünde, faiz hassasiyeti olan kişiler için konvansiyonel bankalara¹ alternatif olarak geliştirilmiş, temelinde konvansiyonel bankaların sağladığı finansal hizmetleri, İslami kurallara göre tasarlama iddiasında olan kurumlardır.

Ülkemizde katılım bankalarının geçmişi, 1983’te alınan kararlar önleri açılan Özel Finans Kurumları’na (ÖFK) dayanmaktadır. Daha sonraları 1999 ve 2001 yıllarında yapılan düzenlemelerle konvansiyonel bankaların yanı sıra finansal sistemde kabul görmüşler ve en son 2005 yılında 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile de ‘katılım bankası’ ismini almışlardır.

Mevcuttaki beş katılım bankası, gerek varlık (aktif) ve gerekse yükümlülük (pasif) tarafları dikkate alındığında, pazarın yaklaşık olarak %5’ini kapsamaktadır. Bu noktada sorulması gereken önemli soru şudur ki; Türkiye’nin nüfus yapısı ve potansiyeli ve dahi devletin son dönemlerdeki aktif rol oynama politikası da dikkate alınarak, uzun sayılabilecek bir zamandan beri Türkiye finans piyasasında yer alan katılım bankaları, neden istenen seviyeye erişememiştir? Bu soruya şimdiye değin verilen bazı cevaplar şunlardır:

- Konvansiyonel bankalarla kıyaslandığında katılım bankaları, henüz emekleme aşamasındadır. Tarihsel gelişim dikkate alındığında bu, haklı bir gerekçe olarak kabul edilebilir.
- Konvansiyonel bankalara nazaran katılım bankalarının hukuki alt yapısı çok geç oturtulmuştur. Nitekim 2005 yılına kadar özellikle mudiler açısından (150.000

¹ Metin boyunca bu ifadeden kasıt, mevcuttaki başat, klasik faizli bankacılık türüdür.

TL'lik devlet garantisi vb.) bir belirsizlik söz konusu idi. İhlas Finans'ın iflasından sonra ciddi anlamda bir güven erozyonu yaşanmıştır.

- Faizsiz bankacılık esaslarına göre çalışılmasına rağmen bu özellik doğru bir şekilde ifade edilememekte, bu da katılım bankalarına dair güvensizliği devam ettirmektedir. Güvensizliğe sebep olan ilave sorular şunlardır; katılım bankaları neden zarar etmemektedir? Bu bankalardan kredi aldığı anda neden vadeye göre değişen bir kar payı verilmektedir? Katılım bankalarında neden konvansiyonel bankaların uyguladığı faiz oranlarına yakın faiz oranları uygulanmaktadır? Ayrıca katılım bankaları arasında özellikle ürün bazında alınan kararların uyumsuz olması, daha açık bir ifadeyle, bazı katılım bankalarının danışma kurulunun aldığı karar ile bir başka katılım bankasının aldığı karar veya icazetin birbirinden farklı olması da güvensizliği arttırmaktadır.
- Konvansiyonel bankacılık, birçok üniversitenin iktisat, işletme vb. bölümlerinin müfredatında yer alırken, katılım bankacılığı temelli akademik eğitim, daha başlangıç aşamasındadır. Dolayısıyla bu konuda yetişmiş insan kaynağı eksikliği söz konusudur.
- Kişilerin ve toplumun, genelde İslami finans, özeldeyse katılım bankacılığına dair finansal okuryazarlığındaki eksikliğini, talep eksikliğine yol açması söz konusudur.

Görüleceği üzere, bu listelenen maddelerden hiçbirisi doğrudan katılım bankalarının teamülüne bağlı değildir. Bu çalışmanın amacı, birinci elden katılım bankacılığının teamüllerine ve özelliklerine odaklanan bir analiz yapıp buna uygun çözüm önerileri sunmaktır.

İşletmeler, faaliyet alanları açısından; üreticilik, hizmet sağlayıcılık ve satıcılık gibi işlerle uğraşanlar olmak üzere üç gruba ayrılacak olursa, bankalar ikinci grup işletmelere örnek olarak piyasada yer almaktadırlar. Her işletmenin olduğu gibi bankaların da bir iş modeli vardır. İngilizce literatürde *business model* olarak yer alan iş modeli, en temel anlamıyla, işletmenin getiri elde etmek için kendisini nasıl yapılandırdığını göstermektedir. Buna göre bankalar, mevduat toplayıp bunları gerek fiziki gerek elektronik ortam yoluyla farklı niteliklere sahip müşterilerine kullandıran, bu iki işlem arasındaki oran farkını da temel getiri unsuru yapan işletmelerdir.

Yukarıdaki bilgilerin ışığında bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki katılım bankalarının konvansiyonel bankalar ile iş modelindeki değer önerileri kalemleri açısından mukayese edilmesidir. Bu mukayesenin neticesinde, katılım bankalarının başarılı ve başarısız oldukları noktalar belirlenecek, ardından bunların sebepleri incelenip bunlara dair çözüm önerileri getirilecektir. Zikredilen amacı gerçekleştirirken şu gibi sorulara cevap aranacaktır: katılım bankaları her alanda konvansiyonel bankaların gerisinde midir? Geride olunan alanlar özellikle hangileridir ve bunun temel sebepleri nelerdir? Bu sorulara cevap ararken takip edilecek yöntemin detayları aşağıda açıklanacaktır.

Bu makaleyi önemli kılan ayırıcı unsur, her ne kadar başlangıç sorusu daha önce farklı zeminlerde dile getirilmiş olsa dahi bu sorunun cevabını bulmak için takip edilen yöntem ve yaklaşımın farklılığıdır. Yöntemdeki bu farklılık sayesinde şu ana değin zikredilmemiş bazı önemli sonuçlara ulaşılması da makaleyi özel ve önemli kılan bir başka unsurdur. Son olarak, özellikle Türkiye'deki mukayeseli katılım bankacılığı

literatürünü kapsayıcı nitelikteki literatür taraması bölümü de bu makalenin bir başka öne çıkan özelliğidir.

Makalenin içeriği şu şekilde yapılandırılmıştır: İkinci bölüm, konuya dair literatür taramasını, onu takip eden üçüncü bölüm, makalenin üzerine inşa edildiği yöntemi paylaşmaktadır. Makalenin asıl kısmı olan dördüncü bölümde ise analiz gerçekleştirilecek olup makale, sonuç kısmıyla nihayete erdirilmektedir.

LİTERATÜR TARAMASI

Katılım bankacılığı, dünyada bilinen ismiyle İslami bankacılık, İslam iktisadı/ekonomisi adı verilen daha geniş bir alanın altında konumlanmaktadır. Modern zamanların ürünü olan İslam iktisadına dair dünyadaki literatür, 20. yy başlarına değin uzanmakta ise de konuya dair literatürün Türkiye’de canlılık kazanması özellikle 1960’lardaki çeviri eserlerle gerçekleşmiştir. İslam iktisadının Türkiye’deki gelişimiyle ilgili bir literatür değerlendirmesi, **Orhan, Karadoğan ve Turan (2017)** tarafından yapılmıştır.

Doğrudan İslami bankacılık ya da katılım bankacılığına dair olan literatür, dünya genelinde özellikle 1970’lerden sonra gelişim göstermiştir. Zira dünyadaki ilk ticari İslami banka (Dubai Islamic Bank) 1975’te hayat bulmuştur. O tarihten bu yana ivme kazanarak genişleyen ve derinleşen söz konusu literatürün 30 yıllık serüveninin incelenmesine dair **Iqbal ve Molyneux (2005)** bir çalışma hazırlamışlardır. Türkiye’deki katılım bankacılığı literatürünün de kapsandığı detaylı bibliyometrik analizler, **Ülev ve Yardımcıoğlu (2017)** ile **Selçuk ve Yardımcıoğlu (2017)** tarafından yapılmıştır.

İlgili anahtar kelimelerin veri tabanlarından farklı dönemler için araştırılmasıyla bulunan sonuçlara göre (**Orhan, Karadoğan ve Turan, 2017**), İslami finans ve bankacılıkla ilgili çalışmalarda görünürlük, Türkiye için özellikle 2006-2010 arası dönemde baş göstermektedir. Bu dönemde yer alan çalışmalar daha çok Türkiye’deki katılım bankacılığı uygulamasına odaklanmaktadır. 2011-2016 arası dönemde yapılan ilgili çalışmaların miktarında bir önceki döneme göre 7-8 katlık bir artış gözlenmektedir. Bu dönem için listelenen 100 kadar çalışmanın dörtte birlik kısmı katılım bankacılığıyla ilgilidir. Katılım bankalarına dair çalışılan meselelerin neler olduğu sorusuna gelince, bu alanda, etkinlik ve performans ölçümü, müşteri ilişkileri ve katılım bankacılığı-konvansiyonel bankacılık karşılaştırmaları gibi konular ağırlıkta görülmektedir. Adı geçen ağırlıklı konularla ilgili literatür örnekleri, **Ergeç, Kaytancı ve Toprak (2014)** ile **Dilek ve Küçük’ün (2017)** çalışmalarında bulunabilir.

Bu makalenin konusunun katılım bankacılığının konvansiyonel bankalar ile bazı açılardan mukayese edilmesi olduğu göz önüne alınacak olursa benzeri saiklerle kaleme alınan literatür taraması, bu bölümün temelini oluşturmaktadır. Yukarıda da değinildiği gibi mukayeseli bankacılık, Türkiye’deki katılım bankacılığı literatürünün sıklıkla çalışılan konularından birini teşkil etmektedir. Söz konusu mukayese çok çeşitli konular için gerçekleştirilmektedir. **Özulucan ve Deran (2009)**, katılım ve mevduat bankacılığını, verilen bankacılık hizmetleri ve takip edilen muhasebe uygulamaları açısından mukayese etmiştir. Bu mukayese çalışması, görece erken bir dönemde yazıldığı için bir açığı kapatmaya mebni bir işleve sahip olsa dahi, söz konusu makalenin özellikle muhasebe karşılaştırması kısmının detaylandırılması gereği göze çarpmaktadır. Bu noktada muhasebe açısından mukayeseye dair daha detaylı bir çalışma, **Özkan (2012)** tarafından hazırlanmıştır.

Katılım bankacılığıyla ilgili mukayese çalışmalarının özellikle yoğunlaştığı konu, finansal performans mukayesesidir. Bu konuya dair mukayeseler ise genelde oran analizi şeklinde yürütülmektedir. **Doğan (2013)**, karlılık, likidite, risk, borç ödeme ve sermaye yeterlilik oranları açısından katılım bankalarını ile geleneksel bankaları 2005-2011 arası dönem için mukayese etmiştir. Söz konusu mukayese, t-testleri üzerinden yapılmaktadır. Dönemin kısılalığından mütevellit gözlem sayısının sınırlı kaldığı çalışmanın sonucunda, karlılık oranı dışında, geleneksel bankaların lehine bir durum saptanmıştır. Benzer çalışmaları, **Yurttadur ve Demirbaş (2017)**; **Esmer ve Bağcı (2016)**; **Karapınar ve Doğan (2015)**; **Ayrıçay, Yardımcıoğlu ve Demir'in (2014)** makalelerinde bulmak mümkündür. Daha fazla sayıdaki finansal oranla analiz örneğini ise **Parlakkaya ve Çürük (2011)** ortaya koymaktadır. Konuya dair **Karaayhan (2008)** bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Basell III kriterlerine göre katılım ve mevduat bankacılığını karşılaştıran **Çalık ve Aygün (2017)** de finansal oran analizine başvurmuş olup bu iki banka türü için 24 oranı 2010-2015 arası dönem adına t-testine tabi tutmuşlardır. Çalışmadaki geleneksel banka (10 adet) ve katılım bankası (2 adet) sayısının mevcuda kıyasla kısıtlı kaldığı görülmektedir.

Finansal performans mukayesesi daha kompleks araçlarla da gerçekleştirilmektedir. **Buğan (2015)**, hazırladığı yüksek lisans tezinde katılım bankaları ile konvansiyonel bankaların etkinliklerini karşılaştırırken VZA ve Malmquist TFV endeksini kullanmaktadır. Yine bu bağlamda, mevduat bankalarıyla katılım bankalarının farklılaşma gösterebilecekleri 7 unsur (iş modeli, likidite, etkinlik, aktif kalitesi, kredi riski, karlılık) ile 2005-2012 arası için lineer regresyon analizi yapan **Sakarya ve Kaya (2013)**, katılım bankalarının farklılaştığı noktaların, daha yüksek öz kaynakla çalışmak ve finansal aracılık faaliyetlerine odaklanmak olduğu sonucuna varmışlardır. Öte yandan, etkinlik ve karlılık açısından herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Finansal oranlar üzerinden katılım bankacılığı performansına dair regresyon analizi yapan bir başka çalışmayı **Dinç (2017)** hazırlamıştır. Alternatif yöntem kullanan bir başka çalışmada **Altan ve Candoğan (2014)**, yukarıda da sayılan belli başlı finansal oranları bu defa gri ilişki analizine tabi tutmuşlardır. Bu çalışma, mevduat ve katılım bankaları arasında bir mukayese değil bilakis katılım bankalarının finansal performansının geleneksel ve gri analiz yöntemiyle alınan sonuçlarının mukayesesi üzerinedir. **Dağ (2011)**, etkinlik mukayeselerini veri zarflama yöntemiyle yapan bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Her ne kadar buraya kadarki anılan çalışmalarda karlılık açısından bir farklılık bulunamasa dahi karlılık analizini daha kompleks bir yöntemle yineleyen **Bağcı (2013)**, Topsis analizi ile karlılık mukayesesi üzerine yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Katılım bankalarında Topsis yöntemiyle verimlilik analizi yapan bir başka yüksek lisans tezini **Baykara (2012)** hazırlamıştır. **Yüksel (2016)** ise karlılığı MARS yöntemiyle mukayese eden bir çalışmaya imza atmıştır.

Finansal oran yerine bilanço kalemi mukayesesi üzerinden yapılan bir çalışmada **Oğuz (2016)**, 2005-2013 arası dönem için 3 tür bankayı (katılım bankaları, özel sermayeli mevduat bankaları ve kamu bankaları) 8 unsur açısından karşılaştırmaktadır. Çalışmanın bulguları arasında yine karlılık açısından katılım bankalarının dezavantajlı durumuna dikkat çekilmektedir. Fakat bunun olası sebeplerinin araştırılması bir başka çalışmaya bırakılmaktadır. Nitekim bizim bu çalışmayla hedeflediğimiz şeylerden bir tanesi de bu soruya bir cevap sunabilmektir.

Katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı doğrudan iş modeli açısından mukayese eden çalışma ise çok azdır. Buna dair ender ve sıkça alıntılanan bir çalışmada

Beck, Demirgüç-Kunt ve Merrouche (2013), 22 ülkeden 88’i İslami banka olmak üzere 510 bankayı 1995-2009 arası dönem için iş modeli, etkinlik ve istikrar açısından incelemektedirler. Lineer regresyon modeli ve istatistiki testlere dayanan araştırma sonucunda iş modeli açısından bu iki bankacılık türü arasında belirgin bir farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır. Farklılığın bulunduğu nokta ise şudur ki; İslami bankalar daha az etkin olmalarına rağmen konvansiyonel bankalara göre daha iyi kapitalize olmuştur.

Buraya kadar zikredilen çalışmalardan anlaşılacağı üzere katılım bankalarının, Türkiye’deki hakim konvansiyonel bankacılık ortamındaki durumunu özellikle mukayeseli bir şekilde ele alan çalışmaların pek çoğu, finansal oran analizine dayanmaktadır. Bu sebeple finansal oran analizinde artık belirli bir doygunluğa erişildiği ve dolayısıyla buna dair yapılan çalışmaları farklılaştırmada zorlanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada finansal oran analizi yerine, detayları aşağıda paylaşılacağı gibi, iş modelinin değer önerisi kalemleri analiz edilecektir. Son olarak belirtmek gerekir ki; incelenecek kalemler, katılım bankalarını piyasa içerisinde öne çıkaran ya da geride bırakan hususlara odaklanılmasını sağlamaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada kullanılan temel yöntem, kantitatif veri analizine dayanmaktadır. Bahsi geçen analiz, Temmuz 2017 itibariyle Türkiye’deki 5 adet katılım bankasını ve 46 adet konvansiyonel bankayı içermektedir. Bu her iki tür banka, aşağıdaki unsurlar açısından incelenmektedir:

1. Aktif büyüklükleri,
2. Krediler,
 - a. İşletme kredileri,
 - b. KOBİ kredileri,
 - c. Tüketici konut kredileri,
 - d. Tüketici taşıt kredileri,
 - e. Tüketici ihtiyaç kredileri.
3. Toplam mevduat,
 - a. TL cinsinden mevduat,
 - b. Döviz tevdiat hesabı,
 - c. Kıymetli maden cinsinden mevduat.
4. Mudi sayısı.

Bu unsurlar, bankaların iş modelini görselleştiren, iş modeli kanvasındaki değer önerileri kısmını oluşturan kalemlerdir.

Ana Paydaşlar	Ana İşlemler	Değer Önerileri	İlişkiler	Müşteriler
		-Mevduat/fon ürünleri		
	Ana Kaynaklar	-Krediler	Kanallar	
Maliyet Yapısı			Gelir Akımları	

Şekil 1: Bankaların iş modeli kanvası **Kaynak:** www.businessmodelgeneration.com baz alınarak yazarlar tarafından yeniden düzenlenmiştir.

Şekil 1’den takip edileceği üzere, genel itibarıyla bir bankanın iş modelini ortaya koyan kanvas 9 ana başlıktan oluşmaktadır. Bu makalede ise üzerinde durulmak istenen asıl unsur, değer önerileri kısmı olduğu için kanvasta sadece bu başlığın içeriği doldurulmuştur. Buna göre, bankaların değer üretme hususunda yararlandığı iki temel kalem, mevduat/fon toplama ürünleri geliştirmek ve bunları özellikle krediler yoluyla kullanıdır.

Yukarıda listelenen her bir kaleme dair mukayeseli veriler gerek miktar ve gerekse oran olarak paylaşılacaktır. Analizin, listelenen kalemler üzerinden gerçekleştirilme gerekçeleri şöyle sıralanabilir. Öncelikle bu unsurlar, mevzubahis analizin gerek aktif gerekse pasif tarafında en ön plandaki kalemlerin alt kalemleriyle birlikte incelenmesine olanak sağlamaktadır. Zira Türkiye’deki konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının aktifinde yer alan temel kalem krediler iken pasif tarafta bu kalem mevduatlardır. İkinci olarak, mudi sayıları daha önceki çalışmalarda yer almamakla birlikte katılım bankalarının mevcut piyasadaki yeri açısından önemli çıkarımlarda bulunulmasına yardımcı olacak bir kalemdir. Üçüncü olarak, krediler kaleminin alt kalemlerinin ayrı şekilde incelenmesi de katılım bankalarıyla konvansiyonel bankaların özellikle farklılaştıkları noktaların altının çizilmesi hususunda yol göstericidir. Dördüncüsü ise, mevduatların cinslerine göre ayrıştırılması, katılım bankalarının yine önemli bir özelliğinin gün yüzüne çıkarılmasına ön ayak olacaktır.

Söz konusu kantitatif analiz gerçekleştirilirken kullanılan veriler, BDDK’nın (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu) yayınladığı aylık bültenden edinilmiştir.

ANALİZ

Katılım bankaları ve konvansiyonel bankaların iş modeline dair, yukarıda listelenmiş bulunan kalemler açısından mukayesesine dayanan analiz kısmında, bankaların aktif ve pasif tarafları ayrı ayrı incelenecektir.

Aktif Tarafı

Konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının **aktif büyüklükleri** karşılaştırıldığında, katılım bankalarının toplam aktif büyüklük içindeki payının % 5.1 olduğu görülmektedir.

Tablo 1: Türkiye’deki konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının aktif büyüklükleri (milyon TL), Temmuz 2017

Temmuz 2017	Toplam (Milyon TL)
Toplam Aktifler (Konvansiyonel)	2.697.286,46
Toplam Aktifler (Katılım)	145.442,14
Katılım Bankalarının Oranı	5,1%

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten, BDDK, <http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>

Bankaların aktif kalemlerinin detaylarına bakılarak en önemli aktif kalem olan krediler² açısından değerlendirme yapıldığında, kredi türlerine göre aşağıda yer alan

² Burada şu notu düşmekte yarar görüyoruz: “Krediler”, katılım bankalarının bilançosunda da mevduat bankalarındaki gibi yer alsada dahi içerik açısından farklılıklar söz konusudur. Zira mevduat bankalarındaki faizli kredilerden farklı olarak katılım bankaları murabaha adı verilen kar payı ilaveli satış yapmaktadır.

sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Buna göre, konvansiyonel bankalar ve katılım bankalarındaki toplam kredi büyüklüğü 1,8 Trilyon TL iken katılım bankalarının buradaki payı %4,7'dir.

Tablo 2: Türkiye'deki konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının toplam kredileri (milyon TL), Temmuz 2017

Temmuz 2017	Toplam (milyon TL)
Toplam Krediler (Konvansiyonel)	1.740.577,18
Toplam Krediler (Katılım)	85.896,27
Katılım Bankalarının Payı	4,7%

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten, BDDK,
<http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>

Benzer çalışmalarda üzerinde durulmayan bir unsur olarak kredilerin bir alt kısmına, yani söz konusu iki tür bankanın işletme kredi büyüklüklerine bakıldığında, 600 milyar TL'lik pastada, katılım bankalarının payının %7,9 olduğu görülmektedir. Bu pay, hem aktif büyüklükteki payın-hem de toplam kredilerdeki payın üzerindedir.

Tablo 3: Türkiye'deki konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının işletme kredileri (milyon TL), Temmuz 2017

Temmuz 2017	Toplam (Milyon TL)
İşletme Kredileri (Konvansiyonel)	554.011,08
İşletme Kredileri (Katılım)	47.518,12
Katılım Bankalarının Payı	7,9%

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten, BDDK,
<http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>

Yine benzer çalışmalarda yeterince dikkat edilmeyen fakat aşağıda görüleceği üzere katılım bankaları için, önemli sonuçlar doğuran bir unsur olarak KOBİ kredileri büyüklükleri karşılaştırıldığında, katılım bankalarının nakdi kredilerdeki payının %6,3 ve gayri nakdi kredilerdeki payının ise %10,1 olduğu görülmektedir. Katılım bankaları, özellikle gayri nakdi kredilerde, aktif büyüklüğünün yaklaşık olarak 2 katı kadar bir paya sahiptir. Aynı dönemde konvansiyonel bankaların, gayri nakdi kredi kullanan 1.7 milyon müşterisine karşılık, katılım bankalarının müşteri sayısı sadece 46 bindir. Toplam gayri nakdi müşteri sayısında katılım bankalarının payı ise, yalnızca %2.5 seviyesindedir. Nakdi kredilerde ise çok daha düşük olan bu pay %1.7'dir. Sonuçta bu tablo bize katılım bankalarının daha az sayıda ama daha fazla miktarlarda kredi kullandığını göstermektedir ki bu önemli bir sonuçtur. Özetle, katılım bankalarının risk konsantrasyonu yüksektir. Bu da finans teorisinde verilen örnekten hareketle, yumurtaların dağıtıldığı sepet sayısının az olduğu anlamına gelmektedir.

Tablo 4: Türkiye’deki konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının KOBİ kredileri (milyon TL), Temmuz 2017

Temmuz 2017	Toplam Nakdi Krediler (Milyon TL)	Toplam Gayri Nakdi Krediler (Milyon TL)
Toplam KOBİ Kredileri (Konvansiyonel)	446.107,56	120.973,34
Toplam KOBİ Kredileri (Katılım)	29.884,04	13.535,30
Katılım Bankalarının Oranı	6,3%	10,1%

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten, BDDK, Bkz.

<http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>

Kredilerin bir başka alt kalemini oluşturan, konut kredileri büyüklüğü karşılaştırıldığında, katılım bankalarının payının %7 seviyesinde olduğu görülmektedir. İlginçtir ki, katılım bankaları, konut kredilerinde de aktif büyüklükteki payından daha yüksek bir paya sahiptir.

Tablo 5: Türkiye’deki konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının tüketici konut kredileri (milyon TL), Temmuz 2017

Temmuz 2017	Milyon TL
Tüketici Konut Kredileri (Konvansiyonel)	169.836,52
Tüketici Konut Kredileri (Katılım)	12.693,85
Katılım Bankalarının Oranı	7%

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten, BDDK,

<http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>

Taşıt kredisi büyüklükleri karşılaştırıldığında ise katılım bankalarının payının %10,7 olduğu görülmektedir. Fark edileceği üzere, bu alanda da katılım bankaları, konvansiyonel bankaların çok gerisinde kalmaktadır.

Tablo 6: Türkiye’deki konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının tüketici konut kredileri (milyon TL), Temmuz 2017

Temmuz 2017	Miktar (Milyon TL)
Tüketici Kredileri Taşıt (Konvansiyonel)	5.846,77
Tüketici Kredileri Taşıt (Katılım)	701,87
Katılım Bankalarının Payı	10,7%

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten, BDDK,

<http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>

Kredilerin bir başka önemli kalemi olan, tüketici ihtiyaç kredileri mukayesesi yapıldığında, ortaya çıkan tablo aşağıdaki gibidir. Bu noktada karşımıza çarpıcı bir sonuç çıkmaktadır. Zira konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının tüketici ihtiyaç kredileri büyüklükleri karşılaştırıldığında, katılım bankalarının payının yalnızca % 0,6 olduğu görülmektedir. İşte bu durum, katılım bankalarını aşağıya çeken kalemdir.

Tablo 7: Türkiye’deki konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının tüketici ihtiyaç kredileri (milyon TL), Temmuz 2017

Temmuz 2017	Miktar (Milyon TL)
Tüketici Kredileri İhtiyaç (Konvansiyonel)	181.100,72
Tüketici Kredileri İhtiyaç (Katılım)	1.066,98
Katılım Bankalarının Payı	0,6%

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten, BDDK, <http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>

Bankaların aktif tarafını oluşturan krediler kalemi içinden, toplam tüketici kredilerini değerlendirdiğimizde, katılım bankalarının payı %3,9’dur. Ancak, tüketici kredileri içinden ihtiyaç kredilerini çıkarıp, katılım bankalarının konut ve taşıt kredilerindeki payına baktığımızda ise, bu oranın %7,1 olduğu görülmektedir. Katılım bankaları, kabaca 182 milyar TL’lik ihtiyaç kredileri pazarının, yalnızca 1 milyar TL’ sine sahiptir. İhtiyaç kredileri, toplam krediler içinde %10 gibi azımsanmayacak bir paya sahiptir.

Sonuç olarak, bu meselede, katılım bankalarının ürün geliştirme birimlerine çok büyük görevler düşmektedir. Nakit para vermenin caiz olmadığını savunma kolaylığına kaçılmadan, mevcut ihtiyaç kredisi süreçleri iyileştirilerek ve müşterilerin ihtiyaçları analiz edilerek, onlara hem İslami kurallara uygun hem de ihtiyaçlara cevap verebilecek ürünler geliştirilebilir. En azından, müşterilerin mevcut ihtiyaç kredisi ürünlerine neden talep göstermediklerinin cevabı sorgulanarak, bu ürünlerdeki sorunları gidermeye yönelik çözüm önerileri geliştirilebilir.

Tablo 8: Türkiye’deki konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının toplam tüketici kredileri (milyon TL), Temmuz 2017

Temmuz 2017	Miktar (Milyon TL)
Tüketici Kredileri Toplam (Konvansiyonel)	356.784,01
Tüketici Kredileri Toplam (Katılım)	14.462,70
Katılım Bankalarının Payı	3,9%

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten, BDDK, <http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>

Tablo 9: Türkiye’deki konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının konut ve taşıt kredileri toplamı (milyon TL), Temmuz 2017

Temmuz 2017	Miktar (Milyon TL)
Konut ve Taşıt Kredileri Toplam (Konvansiyonel)	175.683,29
Konut ve Taşıt Kredileri Toplam (Katılım)	13.395,72
Katılım Bankalarının Payı	7,1%

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten, BDDK, <http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>

Buradan çıkan sonuç şudur; katılım bankaları, genel olarak, krediler ayağında başarısız değildir. Yalnızca tüketici kredilerinde, müşteri ihtiyaçlarına cevap verecek ürüne henüz sahip değildir.

Pasif Tarafı

Bu aşamada, bankaları, pasif kalemlerini göz önünde bulundurarak karşılaştırmaya, en önemli mevduat kalemi olan mevduat/toplanan fon büyüklüklerinden başlayabiliriz.

Mevduat ve toplanan fonların toplam büyüklüğü yaklaşık 1,6 trilyon TL'dir. Katılım bankalarının bu pazardaki payı ise %5,9'dur. Katılım bankaları, fon sahiplerine verecekleri kar paylarını önceden belirleyemez, konjonktüre ve ihtiyaçlara göre verecekleri kar paylarını değiştirme imkanları da yoktur. Bu dezavantajlarına rağmen katılım bankaları, bu alanda, kredi pazarındaki payından daha fazla paya sahiptir.

Tablo 10: Türkiye'deki konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının mevduat/toplanan fonları (milyon TL), Temmuz 2017

Temmuz 2017	Toplam (Milyon TL)
Toplam Mevduat (Konvansiyonel)	1.500.772,31
Toplanan Fon Miktarı (Katılım)	94.464,42
Katılım Bankalarının Payı	5,9%

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten, BDDK, <http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>

Bu noktada, daha önceki çalışmalarda yeterince değinilmeyen bir başka unsura odaklanmak gerekmektedir. BDDK mudi sayılarını yayımlamaktadır. Ancak, bu rakamlar, tekil mudi sayıları değildir. Buna 'hesap sayısı' demek daha doğru olacaktır. Bu verilere göre toplam 83 milyon hesap vardır, katılım bankalarının payı ise %5,1'dir. Bu durum da hesaplardaki ortalama mevduatın, katılım bankalarında daha fazla olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Tablo 11: Türkiye'deki konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının mudi sayıları (milyon TL), Temmuz 2017

Temmuz 2017	Toplam (Milyon TL)
Mudi Sayısı (Konvansiyonel)	77.715.972
Mudi Sayısı (Katılım)	4.159.419
Katılım Bankalarının Payı	5,1%

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten, BDDK, <http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>

TL mevduat ve fon büyüklükleri açısından baktığımızda ise toplam değerdeki ile hemen hemen aynı dağılımla karşılaşıyoruz. Katılım bankalarının toplam TL mevduatlarının, mevduat ve fon toplama içindeki payı %5,8 seviyesindedir.

Tablo 12: Türkiye’deki konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının TL mevduatları (milyon TL), Temmuz 2017

Temmuz 2017	Toplam (Milyon TL)
TL Mevduat (Konvansiyonel)	851.081,68
TL Mevduat (Katılım)	52.838,69
Katılım Bankalarının Payı	5,8%

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten, BDDK, <http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>

Aynı şekilde döviz tevdiat hesaplarında da benzer bir tablo söz konusudur. Katılım bankalarının payı %5,6’dır ki bu da toplam değerdeki payından çok da fazla bir sapma olmadığı anlamına gelmektedir.

Tablo 13: Türkiye’deki konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının döviz tevdiat hesapları (milyon TL), Temmuz 2017

Temmuz 2017	Toplam (Milyon TL)
Döviz Tevdiat Hesabı (Konvansiyonel)	630.758,16
Döviz Tevdiat Hesabı (Katılım)	37.088,49
Katılım Bankalarının Payı	5,6%

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten, BDDK, <http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>

Mevduatlar, bir başka şekilde, kıymetli maden hesapları olarak da tutulabilmektedir. Kıymetli maden hesaplarındaki mevduat ve fon miktarı dağılımına bakıldığında durum çok değişmektedir. Zira katılım bankalarının pazar payı %19,3 seviyesine çıkmaktadır.

Tablo 14: Türkiye’deki konvansiyonel bankaların ve katılım bankalarının kıymetli maden hesabı (milyon TL), Temmuz 2017

Temmuz 2017	Toplam (Milyon TL)
Kıymetli Maden (Konvansiyonel)	18.932,47
Kıymetli Maden (Katılım)	4.537,24
Katılım Bankalarının Payı	19,3%

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten, BDDK, <http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/#>

Kıymetli maden hesaplarının toplam mevduat içindeki payı %1,5 seviyelerinde olup dikkate değer görülmemeyebilir. Ancak, bu sonuç, bizlere bir gerçeği tekrar hatırlatmaktadır; nasıl ki ihtiyaç kredilerinde, müşteri taleplerine yönelik ürünlerin

eksikliğini, katılım bankalarının toplam tüketici kredilerindeki pazar payının çok altında (%0,6 seviyesinde) kalmasına neden olarak gösterdiyse, kıymetli maden hesaplarında, katılım bankalarının toplam mevduat pazarındaki payın çok üstünde (%19,3 seviyesinde) bir pazar payına sahip olmasının sebebini de bu alandaki ürün çeşitliliği olarak görmek gerekmektedir.

Katılım bankaları, başta Kuveyt Türk olmak üzere, özellikle, altına dayalı ürün gamının genişliği açısından lider konumdadır. Katılım bankaları; şubelerden ve ATM'lerden fiziki altın satışı, şubelerden hurda altın toplama, 1 gr altında çok küçük tasarruflarla altın alımı gibi, bu alanda birçok yenilikçi ürüne imza atarak, bu ürünleri sektöre kazandırmıştır.

Bu alanda yapılan yenilikçi ürünler, müşteri ihtiyaçlarının doğru tespiti ve süreçlerin müşteri memnuniyetine yönelik yürütülmesi meyvelerini vermiş ve bir katılım bankası (Kuveyt Türk), 2016 faaliyet raporlarında yer alan verilere göre bu alanda, sektörde 3. sırada yer almıştır.

Tablo 15: Bankaların altın depo hesapları (Bin TL), 2016

2016 Aralık Banka Sıralaması	Bin TL
Türkiye İş Bankası A.Ş.	2.832.828
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	2.393.405
Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.	2.340.021
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	2.026.567
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1.392.853
Akbank T.A.Ş.	1.166.647
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	900.389
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1.010.609
Finansbank A.Ş.	778.428
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	582.761
Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	609.887
Denizbank A.Ş.	534.228
HSBC Bank A.Ş.	377.213
Şekerbank T.A.Ş.	202.341
Albaraka Katılım Bankası A.Ş.	599.733
ING Bank A.Ş.	44.951
Ziraat Katılım Bankası	52.470
TOPLAM	17.845.331

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten, BDDK,

<http://ebulden.bddk.org.tr/ABMVC/#>

Katılım bankalarının pazar paylarının tartışıldığı ve yeteri kadar pazar payına sahip olmadığının düşünüldüğü bu dönemde, bu alandaki başarının nasıl yakalanıldığı sorusunun cevabına odaklanmak önemlidir. Görünen odur ki yenilikçi olmak, müşteri taleplerine yönelik ürünler çıkarmak, başarının anahtarıdır. Bu noktada, katılım bankalarının geleceği açısından en önemli görev, ürün geliştirme departmanlarına düşmektedir.

SONUÇ

Dünyada İslami banka olarak anılıp ticari anlamda 1975'ten bu yana faaliyet gösteren, ülkemizde ise katılım bankası olarak hizmet veren kuruluşlar, 1983'ten bu yana Türkiye ekonomisinin finans sektöründe yer almaktadır. Azımsanmayacak bir süredir faaliyette bulunsalar da geldikleri nokta açısından potansiyellerinin gerisinde kalmakla eleştirilen katılım bankalarının özellikle hangi noktalarda başarılı, hangi noktalarda ise gelişmeye muhtaç olduğunun belirlenebilmesi açısından bu makale, Türkiye'deki katılım bankaları ile konvansiyonel bankaları, iş modellerindeki değer önerileri üzerinden mukayeseye tabi tutmaktadır. Bu bağlamda 4 ana, 8 alt kalem, 2017 Temmuz itibariyle kantitatif veri analizine tabi tutulmuştur. İlgili literatürdeki çalışmalardan farklı olarak, finansal oran ve/veya regresyon analizine başvurmadan, yalnızca iş modelinin değer önerisi kalemlerini belirleyip, miktar ve oran analizi yöntemi aracılığıyla, çalışmanın temel sorularına bir takım cevaplar bulunmuştur. Bu cevapların yanı sıra önceki çalışmalarda yer almayan bazı önemli bulgular edinilmiştir.

Aktif ve pasif taraf olmak üzere iki alt başlıkta yapılan analizin sonucunda şunlar elde edilmiştir; aktif toplamı ve krediler açısından büyüklüğü yaklaşık olarak %5 olan katılım bankalarının; işletme, nakdi KOBİ, konut ve özellikle taşıt kredilerindeki payı, bahsi geçen %5 seviyesinin üzerindedir. Katılım bankalarını, bu iki ana kaleme aşağıya çeken unsur, ihtiyaç kredileridir. Katılım bankalarının kendisini geliştirmek üzere odaklanması gereken kalem de budur. Pasif tarafına bakacak olursak, kredilerden daha iyi bir durumda olan mevduatların/fonların %5,9'unu toplayan katılım bankaları, mudi sayılarına göre de yaklaşık %5 kadar bir paya sahiptir. Daha detaylı olarak bakıldığında, TL ve döviz tevdiat hesabı açısından mevduat payına yakın oranlara sahip iken, kıymetli maden hesabında yaklaşık %20 paya sahip olduğu görülmektedir. Bu durum da ürün çeşitliliğinin, katılım bankalarını öne taşımak hususunda ne derece önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

- Altan, M., ve Candoğan, M. A. (2014). Bankaların Finansal Performanslarının Değerlemede Geleneksel ve Gri İlişki Analizi: Katılım Bankalarında Karşılaştırmalı bir Uygulama, *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14, 27, ss.374-396.
- Ayrıçay, Y., Yardımcıoğlu, M., ve Demir, B., (2014). Mevduat ve Katılım Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırması, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (2), ss. 1-18.
- Bağcı, H. (2013). Ticari Bankalar ile Katılım Bankalarının Karlılık Performanslarının Topsis Yöntemi ile Karşılaştırılması, Yüksek lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Finansman Programı, İzmir.
- Baykara, H. V. (2012). Katılım Bankalarında Etkinlik ve Verimlilik Analizi, Yüksek lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

- BDDK (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu), (2017). Aylık Bülten, Temmuz 2017.
- Beck, T., Demirgüç-Kunt, A., ve Merrouche, O. (2013). Islamic vs. Conventional Banking: Business model, Efficiency and Stability, *Journal of Banking&Finance*, 37, ss. 433-447.
- Buğan, M. F. (2015). Katılım Bankaları ile Konvansiyonel Bankaların Etkinliklerinin VZA ve Malmquist TFV Endeksi ile Karşılaştırılması, Yüksek lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Gaziantep.
- Çalık, E. B., ve Aygün, M. (2017). Comparing the Financial Performance of Conventional and Participation Banks with Basel III Criteria, *Journal of Current Research on Business and Economics*, Cilt 7, Sayı 2, ss. 47-64.
- Dağ, S. (2011). Türkiye'deki Mevduat ve Katılım Bankalarının Etkinliklerinin Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Karşılaştırılması, Yüksek lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Dilek, S., ve Küçük, O. (2017). Customer Satisfaction in Participation Banks: A Research in Kastamonu, *Research in Business and Social Science*, Cilt 6, Sayı 4, ss. 22-33.
- Dinç, Y. (2017). Katılım Bankalarında Performansın Bileşenleri: Özel Cari Hesapların Rolü, *Türkiye İslam İktisadi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, ss. 67-84.
- Doğan, M. (2013). Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Nisan, ss. 175-188.
- Ergeç, E. H., Kaytancı, B. G., ve Toprak, M. (2014). Katılım Bankası Müşterilerinin Bankacılık Sistemi Kullanım Tercihleri: Mevduat Bankaları için İslami Bankacılık Penceresi, *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, ss. 53-90.
- Esmer, Y., ve Bağcı, H. (2016). Katılım Bankalarında Finansal Performans Analizi: Türkiye Örneği, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 8, Sayı 15, ss. 17-30.
- Iqbal, M., ve Molyneux, P. (2005). *Thirty Years of Islamic Banking: History, Performance and Prospects*, Palgrave Macmillan, London: UK.
- Karaayhan, İ. (2008). Bankalarda Performans Değerlendirme ve Türkiye'de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları Üzerinde bir Uygulama, Yüksek lisans Tezi, Selçuk

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Konya.

- Karapınar, A. ve Doğan, İ. Ç. (2015). An Analysis on the Performance of the Participation Banks in Turkey, *Accounting and Finance Research*, 4, 2, ss. 24-33.
- Orhan, Z. H., Karadoğan, S., ve Turan, M. (2017). Türkiye’de İslam İktisadi Tecrübesi: Teorik ve Pratik Birikimler, içinde *İslam İktisat Düşüncesi: Birikim ve Yönelim*, Maruf Vakfı Yay., İstanbul: Türkiye.
- Oğuz, A. B. (2016). Türkiye Kamu, Özel Sermayeli Mevduat ve Katılım Bankalarının 2005-2013 Arasındaki Bazı Bilanço Kalemlerinin Karşılaştırılması, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, Cilt 12, Sayı 29, ss. 225-241.
- Özkan, H. (2012). Katılım Bankacılığının Klasik Bankalarla Karşılaştırılması ve Muhasebe Uygulamaları, Yüksek lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Niğde.
- Özulucan, A., ve Deran, A. (2009). Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 6, Sayı 11, ss. 85-108.
- Parlakkaya, R., ve Çürük, S. A. (2011). Finansal Rasyoların Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankalar Arasında bir Tasnif Aracı Olarak Kullanımı: Türkiye Örneği, *Ege Akademik Bakış*, Cilt 11, Sayı 3, ss. 397-405.
- Sakarya, B., ve Kaya, Y. (2013). Katılım Bankaları Mevduat Bankalarından Farklı mı Çalışıyor?, *EY International Congress on Economics I “Europe and Global Economic Relationship,”* 24-25 Ekim, Ankara: Türkiye.
- Selçuk, M. ve Yardımcıoğlu, F. (2017). İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Türkiye’de Yazılan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi, *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 3, ss. 63-78.
- Ülev, S., ve Yardımcıoğlu, F. (2017). 2000 Sonrası İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Yayımlanan Türkçe Makalelerin Bibliyometrik Analizi, *International Congress on Politics, Economics and Social Studies*, Ankara: PESA.
- Yurttadur, M., ve Demirbaş, H. (2017). Türkiye’de Bulunan Katılım Bankaları ve Özel Sermayeli Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırılması, *İGÜ Sos. Bil. Derg.*, 4(2), ss. 89-117.
- Yüksel, S. (2016). Katılım Bankalarında Karlılığı Belirleyen Faktörlerin MARS Yöntemiyle İncelenmesi, Konferans Sunumu, *International Joint Conference on Islamic Economics and Finance (IJCIEF)*, 1-3 Eylül, İstanbul: Türkiye.

Analysis of Participation Banks Through Business Model Value Propositions

Zeyneb Hafsa ORHAN

İstanbul Sabahattin Zaim University
İstanbul, Turkey
orcid.org/0000-0002-7515-910X
hafsa.orhan@izu.edu.tr

Evren Yaşar

İstanbul Sabahattin Zaim University
İstanbul, Turkey
orcid.org/0000-0002-1019-7148
evrenyasar1979@hotmail.com

Hasan Hüseyin Deniz

İstanbul Sabahattin Zaim University
İstanbul, Turkey
orcid.org/0000-0002-8031-256X
hhdeniz@gmail.com

Extensive Summary

Despite relatively long history of participation (Islamic) banks in Turkey as well as population structure and potential of Turkey, participation banks are still far from the expected position. Different reasons have been suggested as reasons of this fact, such as; compared to conventional banks they are still new, there is lack of good marketing in order to explain the idiosyncracies of these institutions, lack of financial literacy, and so on.

In this article, we attempt to provide a reason for the aforementioned fact through a direct analysis of the participation banks in Turkey. In substance, the aim of this article is to compare the participation and conventional banks of Turkey via analyzing value proposal items of their business model canvas in order to determine the successful and unsuccessful aspects of participation banks that enables us to analyze the reasons and problem solving approaches.

The specificity of this work depends on its method that helps us to reach unmentioned results. Moreover, a detailed literature survey of comparative banking in Turkey is another outstanding aspect of this article.

Regarding the method of this work, we especially utilize quantitative data analysis in which current situation of the participation banks in Turkey is analyzed through twelve items related to value proposal part of the business model canvas. In this process, the necessary data is gathered from BDDK (Banking Regulation and Supervision Agency).

In result of the analyses, we find the followings; despite that participation banks have around %5 share in total assets and credits, they have more share in some sub-parts of the credits such as cash SME credit, vehicle credit, however, due to very low share in terms of consumer loan. This is also the item on which participation banks should focus. Moreover, despite %5.9 share in deposits and %5 share in amount of depositors, participation banks have %20 share in precious metal deposits which shows how and why product differentiation is a very important factor of success for participation banks.